

ביאורים

אחד מהדברים הראשונים שעושים לתינוק קטן שזה עתה הגיח לאוויר העולם, הוא הלבשתו בבגדים. למעשה, כמעט לא קורה שעוברים על התינוק יותר ממספר רגעים ספורים שהוא חי עירום, ולמרות זאת אף אחד לא מעלה בדעתו שבגדים אלו הם חלק מהותי מהתינוק. מה שאין כן ביחס לאיברי גופו השונים של התינוק, שאין כל ספק לגביהם, שהם חלק טבעי ואינטגרלי מהגוף.

הבדל מהותי זה בין איברי הגוף לבגדים בהם מלבישים את התינוק, בא לידי ביטוי ברגע הראשון של הלידה, בצורה שבה מגיח התינוק לעולם. ברגע הראשון בו התינוק נולד, הוא נולד עם כל איבריו הטבעיים, אך ללא בגדים. עובדה זו מעידה שהבגדים מהווים מעטפת חיצונית שמולבשת עליו.

ניתוק של הבגדים מעל גופו של התינוק זוהי מלאכה פשוטה וקלה, שהרי הם אינם משמשים כחלק מהותי מגופו. מה שאין כן ניתוק חלילה של איבר מגופו של התינוק - זוהי מלאכה כמעט בלתי אפשרית הגוררת עימה ייסורים, סכנות וכאבים מרובים.

עם ישראל הוא העם הנבחר, כבר מתחילת בריאתו. תחילת קיומו ויצירתו של עם ישראל במצרים נעשתה באופן כזה ששם ה' נקרא עליהם וליווה אותם בכל שלב משלבי היצירה וההתהוות, כך שלא היה אפילו רגע אחד מאז שעם ישראל הופיע על במת ההיסטוריה עד שנתגלה שזהו העם האלוהי.

על פי מציאות זו שב ומוכיח המהר"ל את יסוד הייחודיות של עם ישראל, שמהותו היא מהות סגולית, שאי אפשר למצוא כמותה בשום אומה אחרת, או להחליפה.

הרחבות

• ישראל נעשו לעם ביציאת מצרים

כְּאֶשֶׁר תִּרְאֶה כִּי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ לְעַם כָּלֵל קִדְּם שִׁיִּצְאוּ מִמִּצְרַיִם... רַק כְּאֶשֶׁר הָיוּ לְעַם, נִקְרָא שֵׁם ה' עֲלֵיהֶם. המהר"ל מבאר שהמהות של עם ישראל נקבעה ביציאת מצרים, בעת הפיכתם לעם. רבי יהודה הלוי מוסיף כי עם ישראל מהווה מדרגה חמישית בבריאה: "מדרגה שתבדיל את בעליה הבדל עצמי כהבדל האדם מן הבהמה" [כוזרי א, מא-מג] עם ישראל הינו עם חדש שמייצג ומופיע תכונות אחרות בעולם שבין העיקריות שבהן נמצאת היכולת לחבר בין הקודש והחול. הרב קוק דן האם עם ישראל הינו עם ככל העמים אלא שיש לו מדרגה נוספת על אומות העולם, או שהוא יצירה חדשה לגמרי. בדבריו הוא מבאר שלפני יציאת מצרים עם ישראל היה בבסיסו כשאר העמים רק שהיה לו יתרון של קדושה דוגמת נבואה שהופיעה רק בו. החידוש ביציאת מצרים היה הפיכת ישראל למדרגה חמישית: "נתקלקלו העניינים ורוח האדם שקע עד שלא היה החול יכול להעשות בסיס לקודש אלא אם-כן יקלקל אותו. והוכרחו גלות מצרים לבוא בתור כור הברזל שצרפה את צד האדם שבישראל עד שנעשה לבריה חדשה... שמראש ועד עקב כולה ישראלית" [אורות ישראל ה, ח] ביציאת מצרים התברר שבעם ישראל גם החול מקושר לקודש, וביניהם אין כלל ניתוק. זו הסיבה לקריאת שם ה' עליהם תמיד.

וְעוֹד, אִם הִיָּה 'דְּבַר זֶה נִמְצָא בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיוּ נִחְשָׁבִים אֲמָה כְּמוֹ שְׂאֵר אַמּוֹת? זְמַן מָה, וְלֹא הִיָּה שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיהֶם לְהוֹיָתָם אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְעַם סִגְלָה, אֲזִי הִיָּה אֶפְשֶׁר לֹמַר, כִּפְשָׁם שֶׁהָיוּ מִתְחַלְהָ, וְלֹא הָיוּ אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּן אֶפְשֶׁר לֹמַר שֶׁיִּסְלַק מֵהֶם אַחַר כֵּן דְּבַר זֶה, וְלֹא הִיָּה נִקְרָא עֲלֵיהֶם שֵׁם ה', וְהָיוּ כְּמוֹ שְׂאֵר הָאַמּוֹת. אֲבָל כְּאֶשֶׁר תִּרְאֶה כִּי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ לְעַם כָּלֵל קִדְּם שִׁיִּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, כְּדִכְתִּיב (דברים כו, ה): וַיֵּרַד מִצְרַיִם וַיֵּגֵר שֵׁם בְּמֹתֵי מַעֲט וַיְהִי שֵׁם לְגוֹי גָּדוֹל עֲצוּם וָרַב, וְאֲזִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוֹצִיא אוֹתָם מִשָּׁם, וְהָיוּ אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאִם כֵּן לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּלֹא זֶה כָּלֵל, רַק כְּאֶשֶׁר הָיוּ לְעַם, נִקְרָא שֵׁם ה' עֲלֵיהֶם. לְכֵן אֵין לֹמַר שֶׁהָיוּ זֶה מְסַלֵּק מֵהֶם כָּלֵל, לֹמַר שֶׁהָיוּ כְּשְׂאֵר הָאַמּוֹת, מֵאַחַר כִּי מִצַּד בְּרִיאָה שְׁלָהֶם הֵם אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּאֶשֶׁר נִרְאָה בְּהֶם דְּבַר זֶה, כִּי כְּאֶשֶׁר הָיוּ לְעַם אֲזִי מִיָּד הָיוּ אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ובמדד ש"ח"ט מזמור ק"ז וק"י(ד): או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי (דברים ד, לד), כְּעֵבֶר שֶׁהוּא נִתְּנוֹן בְּתוֹךְ מְעֵי בְּהֵמָה, וְהָרוּעָה נֹתֵן יָדוֹ וְשׁוֹמְטוֹ, כִּי: הִנְסָה אֱלֹהִים לְבֹא לְקַחַת לֹו גוֹי מִקְרֵב גוֹי. וּפְרָשׁוֹ בְּזֶה הַדְּבָרִים שְׂאֻמְרָנוּ, כִּי לֹא נִחְשָׁבוּ יִשְׂרָאֵל, כְּאֶשֶׁר הָיוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ לְהֶם מְצִיאוֹת כָּלֵל, שְׂאֵם נִחְשָׁבוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ לְהֶם מְצִיאוֹת, אִם כֵּן הָיוּ יִשְׂרָאֵל זְמַן מָה וְלֹא הָיוּ שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיהֶם, כִּי עֲדִין לֹא לְקַחַם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְעַם, וְאִם כֵּן אֶפְשֶׁר שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּלֹא זֶה. אֲבָל לֹא הָיוּ כֵּן, וְאִם כֵּן אֵי אֶפְשֶׁר שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִיָּה שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שְׂאֻמְרָנוּ. לְכֵן אָמַר כִּי הָיוּ יִשְׂרָאֵל כְּעֵבֶר שְׂוֹמְטוֹ הָרוּעָה מִקְרֵב אָמוֹ, כְּאֶשֶׁר הוֹצִיא אוֹתָם מִשָּׁם. וְלֹא הִיָּה לְיִשְׂרָאֵל שׁוֹם מְצִיאוֹת קִדְּם זֶה. וּמִזֶּה תֵּדַע, כִּי אֵי אֶפְשֶׁר לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ בְּלֹא זֶה כָּלֵל, שֶׁלֹּא הִיָּה שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיהֶם. וְאִם כֵּן אֵי אֶפְשֶׁר שֶׁהָיוּ בְּטֵל דְּבַר זֶה בְּשׁוֹם אֶפֶן.

הוכחה נוספת לכך, 'שלא יתכן שעזב הקב"ה את עם ישראל, והם אומה כשאר האומות? ואפילו לפרק זמן מסוים. אם בתחילת קיומו היה עם ישראל כשאר האומות, שלא היה שם ה' נקרא עליהם ולא היו עם ה', אלא אומה כשאר האומות, ניתן היה לומר, שיש אפשרות שתסולק מהם מעלה זו, ויחזרו להיות כמו שהיו בתחילת הווייתם. אבל מאחר שעם ישראל נהיה לעם במצרים ולא היה עם קודם לכן, כמו שנאמר: וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט, ויהי שם לגוי גדול עצום ורב. ומשם הוציאם הקב"ה בתור עמו, אם כן לא הייתה להם מציאות בעולם כשאר האומות, אלא רק כעם ה'. לכן לא יתכן, שיסולק מהם מעמדם המיוחד ויהיו כשאר העמים, מאחר כי משעת יצירתם לעם הם עם ה'.

ובמדד, או הנסה אלוקים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי, כמו עובר הנתון בתוך מעי בהמה, והרועה מכניס ידו ומוציאו, כך הנסה אלוקים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי. במאמר זה פירשו חכמים את הרעיון שאמרנו. במצרים לא נחשבו ישראל כנמצאים במציאות עצמית. אם הייתה להם מציאות עצמית במצרים, הרי שהיה זמן שעם ישראל לא היה עמו של הקב"ה, ואז היה יכול להיות מצב שגם בעתיד עם ישראל לא יהיה עם ה'. אבל מכיוון שלא הייתה להם מציאות עצמית קודם היותם לעם, לכן גם בעתיד לא תתכן מציאות שלא יהיו עם ה'. לכן המשילו חכמים לעובר הנתון במעי אמו, והרועה מכניס ידו ומוציאו משם, כלומר אין שום מציאות עצמית של העובר כחי מחוץ למעי אמו, ללא פעולת הרועה. מכאן תלמד, שלא תתכן מציאות של עם ישראל בלא להיות עמו של הקב"ה, ולא יתכן ביטול לדבר זה בשום אופן.

[רק - אלא.]

ישראל הם עם ה' משעת היווצרותם, לכן אין לה ביטול